

HÖGRE UTBILDNING

Politiken för högre utbildning fastställs av varje enskild EU-medlemsstat, i enlighet med subsidiaritetsprincipen. EU har därför huvudsakligen en stödjande och samordnande roll på detta område. De främsta målen med EU:s åtgärder inom högre utbildning är bland annat att uppmuntra till rörlighet bland studerande och personal, verka för ett ömsesidigt erkännande av examensbevis och studietider, främja samarbete mellan högre utbildningsanstalter och utveckla distansundervisningen (på universitetsnivå).

RÄTTSLIG GRUND

Utbildning – och i det här sammanhanget även högre utbildning – erkändes formellt som ett område som omfattas av EU:s behörighet genom Maastrichtfördraget från 1992. Lissabonfördraget medförde inte några ändringar av bestämmelserna om EU:s roll på utbildningsområdet (avdelning XII, artiklarna 165 och 166). I artikel 165.1 i EUF-fördraget fastställs det att EU ”ska bidra till utvecklingen av en utbildning av god kvalitet genom att främja samarbetet mellan medlemsstaterna och genom att vid behov stödja och komplettera deras insatser, samtidigt som unionen fullt ut ska respektera medlemsstaternas ansvar för undervisningens innehåll och utbildningssystemens organisation samt medlemsstaternas kulturella och språkliga mångfald”. I artikel 165.2 i EUF-fördraget fastställs det att EU:s verksamhet på detta område ska syfta till att främja rörligheten för studerande och lärare, bland annat genom att verka för ett akademiskt erkännande av examensbevis och studietider, främja samarbete mellan utbildningsanstalter och utveckla informations- och erfarenhetsutbyte i frågor som är gemensamma för medlemsstaternas utbildningssystem.

Dessutom innehåller Lissabonfördraget en bestämmelse som kan beskrivas som en övergripande ”social klausul”. I artikel 9 i EUF-fördraget anges det att unionen vid ”fastställandet och genomförandet av sin politik och verksamhet ska [...] beakta de krav som är förknippade med främjandet av [...] en hög utbildningsnivå”.

I Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, som har samma rättsliga värde som fördragen (artikel 6 i EU-fördraget), anges följande: ”Var och en har rätt till utbildning [...]” (artikel 14).

MÅL

A. Mål enligt EU:s fördrag

Artikel 165.2 i EUF-fördraget innehåller en uppräkningslista av EU:s specifika mål på områdena allmän och yrkesinriktad utbildning, ungdomsfrågor och idrott. Dessa mål grundas på EU:s långsiktiga åtagande att göra livslångt lärande och rörlighet till verklighet, att förbättra utbildningens kvalitet och effektivitet och att öka kreativiteten och innovationen. Följande mål är särskilt relevanta för området högre utbildning:

- Utveckla den europeiska dimensionen inom utbildningen.
- Främja rörligheten för studerande och lärare, bl.a. genom att verka för ett akademiskt erkännande av examensbevis och studietider.
- Främja samarbete mellan utbildningsanstalter.
- Utveckla utbytet av information och erfarenheter i frågor som är gemensamma för medlemsstaternas utbildningssystem.
- Främja utvecklingen av distansundervisning.

B. Rådande prioriteringar på utbildningsområdet

Tack vare [Europa 2020-strategin](#) har intresset för högre utbildning ökat inom EU-politiken ([COM\(2010\)2020](#)). Målen inom Europa 2020-strategin är inriktade på smart och hållbar tillväxt för alla och ska uppnås genom mer ändamålsenliga investeringar i utbildning, forskning och innovation. Ett av de främsta målen är att avsevärt öka andelen unga med högre utbildning (minst 40 % av befolkningen i åldern 30–34 år senast 2020). Detta ambitiösa mål uppnåddes i april 2019. Det hade formulerats på förhand i den strategiska ramen Utbildning 2020, som Europeiska rådet antog i maj 2009.^[1] Förutom medlemsstaternas egna politiska initiativ stöder EU aktivt prioriteringarna inom Bolognaprocessen, genom vilken man sedan starten 1999 arbetat för mer jämförbara, kompatibla och enhetliga system för högre utbildning i Europa. Detta arbete kulminerade i inrättandet av ett europeiskt område för högre utbildning genom Budapest-Wiendeklarationen, som antogs vid ministerkonferensen i mars 2010.

Under 2017 offentliggjorde kommissionen *En ny agenda för högre utbildning* ([COM\(2017\)0247](#)), där man fokuserar på fem prioriterade områden:

- Anpassa kompetensutvecklingen inom den högre utbildningen till behoven på arbetsmarknaden.
- Göra den högre utbildningen brett tillgänglig och mer inkluderande samt öka dess närvaro i samhället.
- Främja den högre utbildningens innovationskapacitet.
- Göra den högre utbildningen mer ändamålsenlig och effektiv.

I maj 2018, efter toppmötet i Göteborg, offentliggjorde kommissionen ett meddelande med titeln *Ett starkare Europa byggs upp: ungdoms-, utbildnings- och kulturpolitikens*

[1]EUT C 119, 28.5.2009, s. 2.

roll (COM(2018)0268). I det beskriver kommissionen sin vision av hur man ska bygga upp ett europeiskt område för utbildning, inbegripet:

- Ett starkare Erasmus+-program.
- Inrättande av minst 20 Europauniversitet till 2024. Detta är tänkt att leda till europeiska examina, som ska erkännas i hela Europa.
- Skapande av ett europeiskt studentkort för att underlätta rörlighet.
- Ett förslag till rekommendation från rådet om att främja automatiskt ömsesidigt erkännande av examensbevis för högre utbildning och gymnasieutbildning samt resultat av studieperioder utomlands (COM(2018)0270).

RESULTAT

A. Erasmus+

Programmet Erasmus+ antogs formellt i december 2013^[2] och löper sedan den 1 januari 2014. Det främsta målet är att investera i Europas utbildning, ungdomar och idrott genom ett enda integrerat program. Erasmus+ utgör en sammanslagning av olika sektorsspecifika och övergripande politikområden som tidigare var uppdelade i Programmet för livslångt lärande (2007–2013) och täcker högre utbildning (Erasmus, Erasmus Mundus, Tempus, bilaterala program med andra länder eller kontinenter), skolutbildning (Comenius), yrkesutbildning (Leonardo da Vinci), vuxenutbildning (Grundtvig), ungdomar (Aktiv ungdom) och europeiska integrationsstudier (Jean Monnet). Dessutom ingår idrott för första gången. Erasmus+ har en budget på 14 miljarder euro och täcker samarbete såväl mellan olika medlemsstater som mellan medlemsstater och länder utanför EU. Erasmus+ syftar till att omstrukturera och rationalisera verksamheten kring tre ”nyckelåtgärder” inom följande områden:

- Enskilda personers rörlighet i utbildningssyfte.
- Innovationssamarbete och utbyte av god praxis.
- Stöd till politiska reformer.

Högre utbildning har en särställning inom den övergripande ramen för Erasmus+. Minst 33,3 % av den totala budgeten för Erasmus+ ska anslås till högre utbildning. Två miljoner studerande inom högre utbildning förväntas delta i rörlighetsprogram under perioden 2014–2020. Förutom att stödja rörligheten för studerande och personal inom högre utbildning finansierar Erasmus+ även gemensamma magisterexamina inom ramen för Erasmus Mundus och Erasmus+-lån för magisterutbildningar.

Kommissionen offentliggjorde sitt förslag till ett efterföljande program (2021–2027) i maj 2018 (COM(2018)0367). Programmets övergripande struktur förändras inte på något sätt, inte heller vad gäller de tre nyckelåtgärder som redan inrättats inom ramen för Erasmus+. Kommissionen föreslår dock att budgeten ska fördubblas i förhållande till programperioden 2014–2020, till 30 miljarder euro. Programmet kommer att inbegripa en del nya initiativ, till exempel införandet av de ovannämnda Europauniversiteten. Förslaget ändrades och godkändes av parlamentet i mars 2019.

[2]EUT L 347, 20.12.2013, s. 50.

B. Marie Skłodowska-Curie-åtgärder

Marie Skłodowska-Curie-åtgärderna, som ingår i EU:s ramprogram för forskning och innovation (Horisont 2020), stöder forskarutbildning och karriärutveckling med inriktning på innovation. Programmet finansierar internationell och sektorsöverskridande rörlighet som bidrar till högklassig forskning inom alla ämnesområden. Inom den högre utbildningen finns det Marie Skłodowska-Curie-stipendier som främjar utbyten över lands-, sektors- och ämnesgränserna. Marie Skłodowska-Curie-åtgärderna har blivit EU:s huvudsakliga program för doktorandutbildning och finansierar 25 000 doktorsexamina och forskningsprojekt på postdoktorsnivå. Programmet främjar rörlighet mellan olika länder och syftar även till att få bort verkliga och upplevda hinder mellan den akademiska världen och andra sektorer, särskilt näringslivet. Åtgärderna finansierar också den [europeiska forskarkvällen](#), som utgörs av en rad offentliga evenemang som hålls runt om i Europa den fjärde fredagen i september varje år för att uppmärksamma forskarnas arbete. Det finns inte några planer på väsentliga förändringar av Marie Skłodowska-Curie-åtgärderna inom EU:s ramprogram för forskning och innovation 2021–2027 (Horisont Europa).

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Med tanke på EU:s begränsade behörighet på området högre utbildning har Europaparlamentets roll huvudsakligen varit att främja ett nära samarbete mellan EU:s medlemsstater och att stärka den europeiska dimensionen där det varit möjligt. Tack vare parlamentets ökade politiska betydelse under de senaste årtiondena har parlamentet dock fått ett allt större inflytande över utformningen av politiken för högre utbildning i Europa.

A. Rörlighet

Parlamentet har framgångsrikt och konsekvent arbetat för en ökad budget för de befintliga programmen för högre utbildning, inklusive Erasmus+, och har medverkat aktivt till att man inom den fleråriga budgetramen för 2014–2020 övergått till att prioritera vad parlamentet betraktar som mer framtidsorienterade utgifter, till exempel inom området för högre utbildning. I februari 2017 antog parlamentet en resolution om Erasmus+[³], där det analyserar de första åren av programmets genomförande, framhåller dess framgång och föreslår förbättringar inför den andra delen av det fleråriga ramprogrammet. Parlamentet har föreslagit att budgeten ska tredubblas till 41 miljarder euro för nästa generation av Erasmus+, vilket öppnar upp för fler deltagare och ökad inkludering. Parlamentet har även framhållit behovet av bättre samarbete med andra europeiska finansieringsprogram och samfinansiering av åtgärder som för närvarande inte finansieras via Erasmus+.^[4] Dessutom har parlamentet medverkat på ett avgörande sätt till att trygga rättigheterna och statusen för unga människor som deltar i pågående utbyten inom ramen Erasmus+ i händelse av en avtalslös brexit.^[5]

[3]EUT C 252, 18.7.2018, s. 31.

[4]Antagna texter, P8_TA(2019)0324.

[5]Antagna texter, P8_TA(2019)0167, *Fortsättning av pågående rörlighet i utbildningssyfte inom programmet Erasmus+ i samband med Förenade kungarikets utträde ur EU.*

B. Kopplingar till sysselsättningen

Parlamentet har genom åren alltid lagt vikt vid den högre utbildningen och dess kopplingar till sysselsättningen. Under 2010 antog parlamentet resolutionen *Dialogen mellan universitet och näringsliv: Ett nytt partnerskap för modernisering av Europas universitet*^[6], i vilken parlamentet efterlyste en dialog mellan högre utbildningsanstalter och näringslivet inom alla utbildningsområden och påminde om vikten av livslångt lärande och rörlighet, främjande av forskning och utbyte av bästa praxis. Under 2012 antog parlamentet en resolution om modernisering av Europas system för högre utbildning^[7], där de högre utbildningsanstalterna uppmanades att återintegrera livslångt lärande i sina kursplaner, att skapa nya studievägar som svarar mot arbetsmarknadens behov och att arbeta för jämställdhet inom den högre utbildningen. I denna resolution insisterade parlamentet även på att medlemsstaterna måste uppnå målet att investera 2 % av sin BNP i utbildning. Till följd av kommissionens meddelande av den 30 maj 2017 om en ny agenda för högre utbildning ([COM\(2017\)0247](#)) antog parlamentet den 12 juni 2018 en resolution om modernisering av utbildningen i EU^[8]. När det gäller högre utbildning efterlyste parlamentet i denna resolution skapandet av ett europeiskt område för utbildning samt uppmanade medlemsstaterna att öka sina investeringar i högre utbildning och att främja samarbete mellan den högre utbildningen, arbetslivet, industrin, forskarvärlden och samhället som helhet.

C. Bologna processen

Parlamentet har länge engagerat sig i arbetet med att stärka och utveckla Bologna processen. Under 2012 antog det en resolution^[9] i vilken det framhöll vikten av reformer av Bologna processen för skapandet av det europeiska området för högre utbildning och uppnåendet av Europa 2020-strategins mål.

Under 2015 diskuterade parlamentet genomförandet av Bologna processen.^[10] Ledamöterna ansåg att reformerna av Bologna processen bidrog till att höja kvaliteten på utbildningssystemen och göra den högre utbildningen i Europa mer attraktiv. Bologna processen gjorde det även enklare att jämföra olika strukturer för högre utbildning med varandra och medförde att det inrättades system för kvalitetssäkring i samband med erkännandet av examensbevis.

I april 2018 antog parlamentet en resolution om genomförandet av Bologna processen^[11]. Parlamentet begärde att nästa ministerkonferens i Paris 2018 avseende det europeiska området för högre utbildning skulle inbegripa en kritisk bedömning av processen. I resolutionen betonades behovet av att stärka utbildningens sociala dimension och vikten av att det finns konkreta möjligheter för studerande med funktionsnedsättning och från missgynnade miljöer att få tillträde till högre utbildning. Parlamentet förespråkade tillgängliga och rättvisa mekanismer för tilldelning av stipendier och bidrag för rörlighet. Dessutom begärde det att EU och medlemsstaterna

[6]EUT C 161 E, 31.5.2011, s. 95.

[7]EUT C 258 E, 7.9.2013, s. 55.

[8]Antagna texter, [P8_TA\(2018\)0247](#).

[9]EUT C 251 E, 31.8.2013, s. 24.

[10]EUT C 346, 21.9.2016, s. 2.

[11]Antagna texter, [P8_TA\(2018\)0190](#).

skulle öka sina utbildningsbudgetar i syfte att säkerställa att den offentliga högre utbildningen är kostnadsfri och tillgänglig för alla.

Pierre Hériard / Audrey Marti
05/2019

